

พุทธจริยธรรมสำหรับนักบริหาร* BUDDHIST ETHICS FOR EXECUTIVES

อภิรต ศิรินาวิน

Apirat Sirinavin

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: sirinavin.apirat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาจริยธรรมสำหรับนักบริหาร ผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนทุกระดับ จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีจริยธรรม เนื่องจากจริยธรรมเป็นหลักที่จะทำให้คนในองค์กรปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ภาครัฐและเอกชนจึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรโดยเฉาะอย่างยิ่งผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม แต่ทั้งนี้การส่งเสริมให้ทุกคนในองค์กรปฏิบัติตามหลักจริยธรรมได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างไรก็ตามยังมีหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นจริยธรรมสำหรับนักบริหาร ที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ทุกองค์กรสามารถนำไปส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามได้โดยง่าย กล่าวคือ หลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1. สัจจะ การปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง มีสัจจะ 2. ทมะ การข่มใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ 3. ขันติ อุตุน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย 4. จาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม หลักพุทธจริยธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้นสำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

คำสำคัญ: พุทธจริยธรรม; จริยธรรม; ผู้บริหาร

Abstract

This article aimed to study ethics for administrators. Executives in public and private sectors must have ethics then manage the organization successfully because ethics are the principle that will make people in the organization behave correctly and appropriately. Therefore, the public and private sectors encourage personnel especially executives to follow ethical principles. But for patching, encouraging everyone in the organization to

*Received November 18, 2022; Revised October 5, 2023; Accepted March 27, 2024

follow ethical principles are not easy. However, there are Buddhist principles which are ethics for executives that are easy to follow, everybody in organization could easily use to encourage personnel to follow. That ethics are Gharavasa-dhamma 4 included 1. Sacca: Conducting themselves as honest with truth, 2. Dhama: restraint, training habits, controlling oneself as not to break the rules, 3. Khanti: patience, determination to reach the goal and 4. Caga: sacrificing own interests for public. These four Buddhist ethics are considered basic ethics that executives in all levels and every organization should follow.

Keywords: Buddha Dhamma; Ethics; Government Executive

บทนำ

การปฏิบัติตามหลักหลักจริยธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะหลักจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีประพฤติจะต้องประพฤติ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), 2553) ซึ่งจะมีความหมายใกล้เคียงกับศีลธรรม ที่หมายถึง สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้ว จริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิดต้องนึกส่วนเรื่องศีลธรรม Morality นี้ ต้องทำอยู่จริง ๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องของพฤติกรรม การดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

ผู้บริหารภาครัฐทุกระดับจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมเองก่อนแล้ว จึงส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จริยธรรมของการบริหารภาครัฐจะไม่มีทางเกิดผลสำเร็จได้ถ้าผู้บริหารไม่มีจริยธรรม แม้แต่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้วก็ยังให้ความสำคัญของจริยธรรม เพราะเชื่อว่าการบริหารที่ยึดหลักกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม และชาติบ้านเมืองเพราะสังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์กติกาเป็นบรรทัดฐานของตนเองว่า อะไรเป็นสิ่งที่ดีงาม และอะไรคือความถูกต้อง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542)

จริยธรรมจึงเป็นแนวทางที่ดีงามในการปฏิบัติตนในสังคม เป็นการแสดงออกถึงการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม โดยมีความเชื่อเป็นฐานในการคิดว่าสิ่งใด คือ ความถูกต้องและสิ่งใดคือความไม่ถูกต้องหรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ดี หรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนี้ พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น (Griffin & Ebert, 1999)

จริยธรรมในมิติของนักบริหาร จะต้องไม่ใช่เรื่องที่ยุ่งยาก ผู้บริหารทุกระดับจะต้องปฏิบัติตามได้งาน ในมิตินี้ เป็นเพียงการมองจริยธรรมในกรอบใหม่ ซึ่งกรอบใหม่นี้สามารถครอบคลุมไปถึงจริยธรรมขององค์กรได้ทั้งหมด โดยกรอบใหม่นี้ คือ การมองจริยธรรมในกรอบของหลักทวารวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ ความจริง ทมะ การฝึก ขันติ ความอดทน จาคะ ความเสียสละ (ขุ.สุ. (ไทย) 25/311/361) จะเห็นได้ว่าการมองจริยธรรมในมิติใหม่ตามหลักทวารวาสธรรม 4 ประการนี้ สามารถครอบคลุมถึงจริยธรรมทั้งหมดขององค์กร และการส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมในองค์กรก็ทำได้ง่ายกว่าเพราะบุคลากรจะมีความรู้สึกรู้ว่าการปฏิบัติตามหลักการ 4 ประการง่ายกว่าการปฏิบัติตามจริยธรรมที่มีเป็นจำเป็นอย่างมาก และหลักทวารวาสธรรม 4 ประการนี้ก็เพียงพอแล้วสำหรับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมของผู้บริหาร

จริยธรรม

จริยธรรมมีความสำคัญสำหรับเป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติสำหรับตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งเมื่อบุคคลได้นำมาปฏิบัติแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุข มีความสงบและเจริญก้าวหน้า องค์การใดหรือหมู่คณะใด ได้ประพฤติปฏิบัติในหลักของจริยธรรมแล้ว ย่อมเป็นสังคมแห่งอารยะ คือ สังคมแห่งผู้เจริญอย่างแท้จริง โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ไว้ดังนี้

จริยธรรม เป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของประชาชน สังคม ประเทศชาติ เพราะประเทศชาติแม้จะได้รับการพัฒนาในด้านวัตถุ เทคโนโลยี ความทันสมัยของวิทยาการต่าง ๆ มากมายเพียงใด หากแต่ขาดจริยธรรมแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด เพราะเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการแข่งขันแย่งชิง และเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน (วคิน อินทสระ, 2541)

การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาด้านจิตใจก่อน เพราะการพัฒนาจิตใจของคนในสังคม หมายถึง การพัฒนารากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ เมื่อรากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ถูกเติมเต็มในจิตใจแล้ว การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ย่อมเจริญรุดหน้าไปด้วย และถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สร้างสรรค์

จริยธรรมมิได้จำกัดความหมายอยู่ที่การถือศีล การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนาโดยไม่มุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมเท่านั้น หากแต่หมายถึง การประพฤติปฏิบัติโดยวางรากฐานความคิด ความเห็นที่ถูกต้อง การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรทำ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามเหตุผล ตามกาลเทศะ ดังนั้นจริยธรรมจึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในสังคม

จริยธรรม เป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมให้เกิดการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น จริยธรรมจะเป็นเครื่องมือหล่อหลอมให้คนเกิดความรักความสามัคคีต่อกัน ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ต่อผู้อาวุโสกว่า และมีความอ่อนโยนต่อผู้ที่ด้อยกว่าทั้งด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือสถานภาพทางสังคม หลักปฏิบัติให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยมีกฎระเบียบประเพณีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องผูกพันไม่ให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม ตลอดทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี ประโยชน์ที่ได้รับคือความสงบสุขทางร่างกายในสังคม (ลำดวน ศรีมณี, 2543) เพื่อเป็นหลักให้เศรษฐกิจสมบูรณ์ จากการที่ได้มีการวางหลักการจัดสังคมมนุษย์ไว้หลายอย่างที่สำคัญที่สุดมี 2 อย่าง คือ ศาสนาและเศรษฐกิจ โดยศาสนาเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ ถ้ามนุษย์รู้จักควบคุมตนเองได้ รู้จักใช้ปัจจัยสี่อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม สังคมก็สงบสุข ส่วนเศรษฐกิจเป็นเรื่องทางวัตถุ ซึ่งเชื่อว่าถ้ามนุษย์มีปัจจัยสี่บริบูรณ์ มีการจัดสรรแบ่งปันอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สังคมก็จะสงบสุขตามความต้องการของมนุษย์ ทำให้สังคมเกิดความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากจริยธรรมมีความจำเป็นต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ทำให้บุคคลมีหลักปฏิบัติชีวิตที่ดีขึ้นก้าวหน้าขึ้นปกครองตนเองได้ ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เพียบพร้อมด้วยจริยธรรมอันมีประโยชน์ต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ในสังคมส่วนรวม เป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญทั้งหลายที่เรียกว่า วัฒนธรรม อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญที่สุดคือจริยธรรม มีประโยชน์แสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าอันยิ่งใหญ่ทางด้านจิตใจของมนุษยชาติในสังคมโลก

จริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์ โดยจริยธรรมมีส่วนในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้มนุษย์รู้จักตนเองมากขึ้น จริยธรรมเป็นวิถีทางแห่งปัญญา มีส่วนช่วยในการสร้างสันติภาพในสังคมและโลก ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบ ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสังคมได้ จริยธรรมยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นหลักปฏิบัติทำให้มนุษย์มีความหนักแน่น ช่วยทำให้มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตได้และช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ (ภิกขุ วังเงิน, 2545)

สรุปได้ว่า ทั้งความหมายและความสำคัญของจริยธรรมเป็นแบบอย่างของความประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สังคมยอมรับว่ามีประโยชน์ และเมื่อบุคคลได้ประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมยังประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคมโดยรวม หลักแห่งความประพฤติที่ดีงามทั้งกาย วาจา ที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของศาสนา และยังรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันว่าดีงามของสังคมโดยรวม เพื่อให้ตนเองและสังคมรอบข้างมีความสุข สันติสุข ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี จะเห็นได้ว่า จริยธรรมมีความสำคัญทั้งในระดับชีวิตส่วนตน

ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นผู้มีจิตใจที่ติงาม เกิดความสงบความระลึกได้ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และระดับส่วนรวมซึ่งหมายถึงความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ลดเงื่อนไขความขัดแย้งในสังคม การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจะนำมาซึ่งสันติภาพในองค์การ ชุมชน สังคม รวมทั้งสร้างสันติภาพในโลก

ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน ถ้าคนใดขาดจริยธรรมอาจมีผลร้ายต่อตนเองและสังคม สังคมที่มีคนขาดจริยธรรมมากย่อมเป็นสังคมที่วุ่นวายไร้ความสุข พระเถระจารย์ได้ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมว่า จริยธรรมมีประโยชน์สำหรับผู้ที่ไม่ได้จริยธรรมอยู่แล้ว เขาต้องการรู้ทิศทาง รู้รายละเอียดของการปฏิบัติ แล้วจะได้มีเครื่องช่วย มีอุปกรณ์ มีเสบียงเตรียมไว้พร้อมเพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์แก่ส่วนรวมของสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป ทั้งนี้จริยธรรมจำเป็นจะต้องสนองความต้องการที่ถูกต้องทั้งของบุคคลและสังคมจึงจะเกิดจริยธรรมได้ การขาดจริยธรรมมักจะเพ่งเล็งไปด้านบวกคือ จะทำอย่างไรให้คนมีจริยธรรมอย่างนั้นอย่างนี้แต่ลืมหลักที่พระพุทธศาสนาสอนไว้ คือ ต้องมองที่สาเหตุที่เป็นด้านลบที่จะต้องกำจัด จากการเริ่มด้วยรู้ว่อะไรเป็นเหตุของปัญหาของการขาดจริยธรรมเสียก่อน มิใช่มีว่ฝึกแต่จะสร้างคุณธรรมจริยธรรมขึ้นขึ้นขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต), 2551)

จริยธรรมยังมีความสำคัญต่อบุคคลในแง่ที่เป็นผลซึ่งเกิดจากการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยการปลูกฝังจริยธรรมจะก่อให้เกิดความเคยชินเป็นคุณสมบัติประจำใจสำหรับบุคคล ซึ่งการปลูกฝังมี 4 ประการดังนี้ (เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ, 2554)

1. การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น
3. การอดทนอดกลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่วความทุจริตและรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 4 ประการข้างต้น ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติจะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็นและส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ พอสรุปได้ว่า ควรมีการพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

ต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้และคุณธรรมซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551) จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ (กรมวิชาการ, 2555)

1. ส่วนประกอบด้านความดีงาม คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึกในความถูกต้อง คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออกตามความเหมาะสม คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น ๆ หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย เป็นต้น

สรุป ความสำคัญของจริยธรรมสิ่งสำคัญ คือ สามารถลดปัญหาและขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อประพฤติตนอยู่ในกฎหรือหลักเกณฑ์ของสังคมที่ยอมรับและเป็นสิ่งปฏิบัติที่ไม่กระทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งจะส่งผลโดยรวมในระดับมหภาคต่อประเทศชาติ กล่าวคือผู้คนในประเทศมีระเบียบวินัย รู้จักการประกอบอาชีพหรือดำรงตนเองในทางที่ถูกที่ควร เมื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งไหนก็จะสามารถประยุกต์หลักการวิธีการทางจริยธรรม ให้สอดคล้องกับจริยธรรมสำหรับองค์กรนั้น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรนั้นในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

พุทธจริยธรรมนักบริหาร

พุทธจริยธรรมสำหรับนักบริหาร คือ การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารราชหรือองค์กรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ และผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง หรือระดับสูงให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง เป็นการมองจริยธรรมในมิติของพระพุทธศาสนาในกรอบ 4 ประการ แต่ครอบคลุมถึงจริยธรรมขององค์กรทั้งองค์กร ซึ่งหลักพุทธธรรมที่ว่านี้ คือ หลักมรรคาธรรม 4 เดิมทีเดียวหลักมรรคาธรรม 4 ประการ เป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือนถือเป็นจริยธรรมพื้นฐานที่ผู้ครองเรือนต้องปฏิบัติตาม หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า ธรรมมรรคาธรรมไม่เพียงแต่เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนเท่านั้น

ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาเป็นกรอบของจริยธรรมสำหรับนักบริหาร

ดังนั้น หลักฆราวาสธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม หากคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติตามทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ มีความราบรื่นในการดำเนินชีวิต และยังทำให้องค์กรต่าง ๆ ตลอดจนสังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และยังพบว่า หลักพุทธธรรมในข้อนี้ ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทำงานได้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ฆราวาสธรรม 4 (ขุ.สุ. (ไทย) 25/311/361.) คือ หลักธรรมสำหรับฆราวาส, ธรรมสำหรับการครองเรือน, หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ธรรมะสำหรับความเป็นฆราวาสที่ดี เป็นประชาชนที่ดี หรือเป็นผู้ร่วมงานที่ดี ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อด้วยกัน คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

1. สัจจะ (Truth and Honesty) ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง เป็นเหตุให้นำมาซึ่งความเชื่อถือหรือไว้วางใจกัน ด้วยการฝึกให้เป็นคนจริง มีหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากการพุดจริง ทำจริง ทั้งจริงต่อตัวเองและจริงต่อผู้อื่น จริงต่อเวลา จริงต่อหน้าที่การงาน ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะแสดงความรับผิดชอบออกได้

ดังนั้น คนที่มีสัจจะ เขาก็มีหลักประจำใจง่าย ๆ ว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุดจะพุดจาอะไรก็ต้องซัดเงินที่สุด ทั้งยังมีจิตใจที่มั่นคงในศีลธรรม จึงทำให้ประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

2. ทมะ (Taming and Training Oneself; Adjustment) การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา สัจจะจะไปไม่ได้ถ้าหากเราไม่รู้จักรับควบคุมจิตใจตัวเอง ซึ่งจิตมันจะคิดวนวายสับสนด้วยอำนาจแห่งกิเลส คือ รัก โลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำ จะทำให้ตัวเราทั้งสัจจะ เราจึงต้องเอาทมะเข้าควบคุมกำกับจิตใจตัวเองให้มีสติ และปัญญาเพื่อรู้เท่าทันจะได้รักษาสัจจะนั้นไว้ได้ ผู้ที่มีทมะเป็นหลักธรรมประจำใจจึงต้องสามารถหยุดตัวเองได้ คือ ชะงัดตัวเอง ไม่กระทำในเรื่องที่เสียหาย ไม่ทำความชั่ว ไม่ถลำไปในทางที่เสื่อม นั่นคือต้องรักษา ศีล 5 ได้ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง

3. ขันติ (Tolerance; Forbearance) ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทีการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากใช้ควบคุมพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของทั้งคนและสัตว์ เป็นบารมีธรรมในพระพุทธศาสนา

4. จาคะ (Liberality; Generosity) ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ การสละสิ่งของอันเป็นของ ๆ ตนแก่บุคคลที่ควรจะให้ปัน การสละอารมณ์บูดและเน่าออกจากใจ จะทำให้ใจสะอาด สงบ สดชื่น เบิกบาน พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ จิตใจไม่มีความคับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว มีน้ำใจให้แก่กัน

สรุปได้ว่า พุทธจริยธรรมนักบริหารเป็นการปรับกรอบของจริยธรรมในองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เหลือเพียง 4 กรอบ ซึ่งง่ายต่อการปฏิบัติและส่งเสริมจริยธรรม ในองค์กร โดยสาระสำคัญก็คือ การมีสัจจะปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง การมีทมะ รักจักขุมใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ การมีขันติ อุดหนุน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย การมีจาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรม เบื้องต้นสำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

สรุป

จริยธรรม ถือเป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงและความสงบสุขของ ประชาชนสังคมและประเทศชาติ เพราะหากทุกคนในสังคมปฏิบัติตามจริยธรรม จะทำให้ สังคมสงบสุข ไม่มีการทุจริต การทำผิดใด ๆ ที่เป็นการผิดศีลธรรมอันดีงาม ทั้งนี้จริยธรรม ของแต่ละองค์กรในทางปฏิบัติมีเป็นจำนวนมาก และแต่ละองค์กรก็ไม่เหมือนกัน การมอง จริยธรรมในมิติใหม่ตามกรอบของหลักพุทธธรรม จะทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติตามและยัง ครอบคลุมจริยธรรมขององค์กรทุกองค์กรอีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพุทธ จริยธรรมนักบริหาร ซึ่งเป็นการนำเอาหลักทวารวาสธรรม 4 ประการมาประยุกต์ใช้เป็น หลักจริยธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ การปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง มีสัจจะ ทมะ การข่มใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ ขันติ ความอดทน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย จาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้น สำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2555). *คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (2553). *ธรรมะกับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. โครงการตำราสำนักที่ปรึกษากรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

- _____. (2551). *การพัฒนาจริยธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก และคณะ. (2554). *การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ภิกขุ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลำดวน ศรีมณี. (2543). *จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- วสิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ทองกวาว.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (2551). *สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2542). *จริยธรรมทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า.
- Griffin, R. W. & Ebert, R. J. (1999). *Business* (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.